

Średniowieczna mowa uczuć.

**LAMENT
ŚWIĘTOKRZYSKI**

Posłuchajcie, bracia miła

Inne tytuły:

Lament świętokrzyski

Żale Matki Boskiej pod krzyżem

Czas powstania: XV wiek

Miejsce: Klasztor Świętego Krzyża na Łysej Górze

Gatunek literacki: lament, żal, plankt

Forma wypowiedzi i sytuacja liryczna: monolog Maryi pod krzyżem w Wielki Piątek

Temat utworu: cierpienie Matki Boskiej oplakującej mękę syna

Układ wersowostroficzny	Części kompozycyjne	Adresaci	Cel wypowiedzi
4 4	Wstęp	„bracia miła” – ogół wiernych	Zapowiedź żalów Prośba o wysłuchanie skargi Prośba o współodczuwanie matczynego bólu
		„stary młody” – indywidualny zwrot do każdego	
5 6 6 6 5	Opowieść właściwa	Syn	Chęć dzielenia z synem męki, ulżenia w cierpieniu Zwierzenie się z bezradności
		Archanioł Gabriel	Wyrzuty o niespełnienie radosnych obietnic z czasu zwiastowania
		Wszystkie matki	Rada wyblągania modlitwami lepszego losu dla swoich dzieci
2	Finał	Syn	Ostatnie wyznanie miłości i przywiązanie
Cechy wizerunku Matki Boskiej charakterystyczne dla epoki		Obraz Maryi świadomej uczestnictwa w Bożym planie, niemożności przekroczenia sfery <i>sacrum</i> i <i>profanum</i>	
Cechy uniwersalne portretu Maryi		Ponadczasowy opis przeżyć matki bezradnej wobec cierpienia swego dziecka	
Znaczenie utworu dla kultury		Dowód kultu Maryjnego w średniowieczu, świadectwo kunsztu twórcy, wysokiego poziomu polskiej literatury	

Ekspresja w utworze

Pasyjne emocje matki

Cytat	Środek literacki	Funkcja w planie treści
„me miłe narodzenie” „moja nadzieja miła”	Peryfrazy syna	Serdeczność, przywiązanie matki
„(synku) wybrany”	Epitet	Świadomość misji zbawienia
„synku, główka”	Zdrobnienia	Matczyna tkliwość, miłość
„krwawe gody”	Oksymoron	Spełnienie boskiego planu wiążące się z cierpieniem, straszne święto
„krwawa godzina”	Epitet metaforyczny	Dramatyzm sytuacji matki patrzącej na mękę dziecka
„krwawa głowa” „krew po tobie płynie”	Motyw krwi	Drastyczność męki źródłem bólu matki
„spróchniało we mnie ciało i moje wszystkie kości”	Metafora (hiperbola)	Cierpienie psychiczne odczuwane w sposób fizyczny, poczucie rozpadu ciała, śmierć psychiczna matki
„Gdzie jest ono twe wesele...”	Pytanie retoryczne	Niespełnione obietnice
„pełna miłości” „pełna smutku i żałości”	Kontrast	Zawiedzione nadzieje
„bije, męczy”	Gradacja	Ekspresja
„twoja główka krzywo wisa, tęć bych ja podparła; krew po tobie płynie, tęć bych ja utarła; picia wołasz – piciać bych ci dała”	Paralelizm składniowy i treściowy (czas teraźniejszy – tryb przypuszczający)	<ul style="list-style-type: none"> – Pragnienia matki jako reakcja na sytuację syna – Chęć dzielenia męki z synem – Podkreślenie bezradności kobiety wobec braku możliwości ulżenia swemu dziecku

Liryka Maryjna - porównanie

Bogurodzica	Lament świętokrzyski
XIII wiek	XV wiek
trop	lament – plankt, utwór, którego tematem jest śmierć Jezusa i współuczestnictwo Matki w męce Syna, ma formę monologu Maryi pod krzyżem.
Podmiot liryczny: ludzie, którzy proszą Maryję (adresatkę).	Podmiot liryczny: Maryja, która prosi ludzi (adresatów).
Maryja jako osoba święta i pośredniczka (sfera sacrum)	Maryja jako cierpiąca Matka (sfera profanum), ucłowieczona.
Porządek kompozycyjny.	Pozorny chaos kompozycyjny, który oddaje emocje Maryi, patrzącej na śmierć swego Syna.
Styl patetyczny, uroczysty.	Styl ekspresywny – ekspresja miłości i cierpienia.
Idea przewodnia: idea pośrednictwa świętych.	Idea: kult Matki Boskiej Bolesnej – doloryzm (łac. dolor – cierpienie).
Motyw plastyczny: deesis.	Motyw plastyczny: pieta.

Pieta – ‘litość’ – motyw plastyczny ukazujący Matkę Bożą z ciałem Chrystusa zdjętego z krzyża i leżącego na kolanach Matki

